

Rozdíl mezi provázejícím a uvádějícím učitelem

Provázející učitel (označovaný také fakultní, cvičný učitel či mentor) je zkušený [učitel](#), u kterého praktikuje student učitelství. Je tedy vzdělavatelem budoucích učitelů. Ve škole, kde provázející učitel sám působí jako učitel, poskytuje studentovi na povinné praxi během studia podporu, spolupracuje s ním při přípravě a plánování výuky, při její realizaci i při jejím vyhodnocování a reflexi.

Role provázejících učitelů a jejich spolupráce se studenty je důležitá pro efektivitu a kvalitu učitelské praxe.^[1] Tato spolupráce může ovlivnit úspěšnost studenta jakožto [začínajícího učitele](#) při vstupu do profese, a má tak navíc potenciál snižovat počet předčasných odchodů začínajících učitelů ze školství.^[2]

Provázející učitel se liší od [uvádějícího učitele](#). Uvádějící učitel spolupracuje s již kvalifikovaným učitelem při jeho vstupu do profese. Průběžně a pravidelně hodnotí s novým učitelem jeho pedagogickou činnost, metodicky jej vede a seznamuje s podmínkami provozu konkrétní školy a její dokumentací. Provázející učitel spolupracuje se studenty učitelství již během jejich studia. Ač jsou tyto role odlišné, úzce spolu souvisejí.

Činnost provázejícího učitele ovlivňuje připravenost učitele na profesi ještě před tím, než nastoupí do školy a dostane přiděleného uvádějícího učitele, který mu usnadňuje vstup do nového zaměstnání. Kvalitní spolupráce s provázejícím učitelem během studia a následně uvádějícím učitelem v profesi tak může mít významný vliv na připravenost učitele a jeho setrvání v profesi. V ideálním případě tedy učitel na začátku své kariéry postupně spolupracuje s oběma typy učitelů, tedy s provázejícím i uvádějícím.

Provázející učitelé v ČR

[\[editovat\]](#) | [\[editovat zdroj\]](#)

V ČR působí okolo 3 000 provázejících učitelů. Provázející učitelé působí typicky na mateřských, základních a středních školách. Tam, kde probíhá praxe, tj. praktické vyučování na střední škole podle § 65 [školského zákona](#), odborná praxe na vyšší odborné škole dle § 96 školského zákona a praxe, která je součástí studijního programu vysoké školy dle § 44 zákona o vysokých školách a která naplňuje požadavky na realizaci praxe podle části druhé přílohy nařízení vlády o standardech pro akreditace ve vysokém školství. Případně praxe doplňujícího pedagogického studia v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Počet provázejících učitelů si každý školní rok určuje sama škola (její ředitel), na kterou dochází studenti učitelství na praxi. Stanovení činnosti a podpory provázejícího učitele je dosud ponecháno na každé fakultě a škole. Ačkoliv

již [Národní program rozvoje vzdělávání z roku 2001](#) zmiňuje nutnost vymezit vztahy mezi fakultami a fakultními školami, v roce 2023 chybí ujasnění koncepce jejich spolupráce.^{[7] [3]} To se má změnit novelou školského zákona, která má vést k tomu, že provázející učitelé budou vykonávat specializovanou činnost spočívající v mentorské podpoře při praxi žáků a studentů oborů a studijních programů v oblasti učitelství v MŠ, ZŠ, SŠ (případně účastníků doplňujícího pedagogického studia). Podmínkou má být dohoda mezi institucí připravující učitele a školou, ve které bude praxe vykonávána. ^[5]

MŠMT od září 2023 spouští [pokusné ověřování Systému podpory provázejících učitelů](#). Toto pokusné ověřování má cíl realizovat, ověřit a vyhodnotit podporu provázejících učitelů, kteří vedou studenty učitelství na pedagogických praxích. Bude probíhat v letech 2023–2025 a přihlašovat se do něj mohou mateřské, základní a střední školy zřizované obcí či krajem, které mají sjednanou spolupráci na zajišťování pedagogických praxí s některou z fakult připravujících učitele, případně s vyšší odbornou školou nebo střední pedagogickou školou připravující učitele a učitelky mateřských škol. V rámci pokusného ověřování získají provázející učitelé vzdělávání, metodickou podporu a finanční ohodnocení za svou činnost.

Zahraniční praxe

[\[editovat\]](#) | [editovat zdroj](#)

V mnoha evropských zemích je činnost provázejícího učitele považována za klíčový nástroj ve vzdělávání studentů učitelství. V rámci podpory provázejících učitelů v zahraničí nalezneme příklady praxe, které se týkají zejména vzdělání, systematické podpory či legislativního ukotvení provázejících učitelů.^[8]

Vzdělávací program rozvíjející mentorské a reflektivní schopnosti musí být provázejícími učiteli povinně absolvován například v Německu, Anglii, Rakousku a Finsku. Oficiální standard provázejícího učitele, který pomáhá učiteli zorientovat se ve své specifické roli, reflektovat ji a v konečném důsledku ji efektivně vykonávat, nalezneme v Anglii, Norsku, Rakousku či Německu. V Německu najdeme pozici provázejícího učitele jasně definovanou v legislativě.

Praxe ve vybraných zahraničních zemích

[\[editovat\]](#) | [editovat zdroj](#)

Anglie

[\[editovat\]](#) | [editovat zdroj](#)

V Anglii v rámci studia učitelství ([PGCE](#)) studenti absolvují praxi během tří semestrů. Provázející učitelé (mentori) jsou dle [Národních standardů pro mentory](#) doslova „učitelé s odpovídající zkušeností“ (suitably–experienced teachers).^[9] Národní standardy pro mentory byly zavedeny v roce 2016 a zahrnují 4 okruhy: 1. Osobnostní kvality 2. Výuka 3. Profesionalita 4. Seberozvoj a práce v partnerství. Poskytovatelé

učitelského výcviku (univerzitní či neuniverzitní poskytovatel) vyžadují, aby provázející učitelé prošli specializovaným přípravným výcvikem.^[8]

Estonsko

[\[editovat\]](#) | [\[editovat zdroj\]](#)

Praxe v Estonsku je na magisterském stupni zpravidla rozdělena do 4 semestrů, přičemž samotná výuka studenta učitelství probíhá ve 3. a 4. semestru za podpory provázejícího učitele (estonsky „praktika juhendaja“), který studenty provází praxemi.^[9] Vysoké školy svým provázejícím učitelům poskytují mentorský výcvik – existují 6denní a 2denní vzdělávací moduly pro provázející učitele. Obsahem vzdělávání jsou hlavně praktické základy pedagogického [mentoringu](#), například jak pozorovat výuku a jak poskytovat zpětnou vazbu.^[8]

Finsko

[\[editovat\]](#) | [\[editovat zdroj\]](#)

Pedagogická praxe studentů učitelství ve Finsku zahrnuje samotnou výuku, diskuse, reflexe a seznamování se s úkoly a odpovědnostmi souvisejícími s různými situacemi, které se objevují v každodenním chodu škol.^[10] V oblasti studijní praxe probíhá spolupráce finských vysokoškolských vzdělávatelů s provázejícími učiteli. Vysokoškolští vzdělávatelé zajišťují podporu provázejícím učitelům a také se podílejí na reflexi praxe budoucích učitelů. Konkrétně zajišťují „zaučení“ provázejících učitelů, aby byli připraveni na svou roli.^[9]

Ve Finsku existuje také sdílený metodický materiál, který určuje, jak má praxe vypadat a co od provázejících učitelů fakulta očekává. Učitelé jsou povinni absolvovat speciální vzdělávání pro přípravu na roli provázejícího učitele. Primárním úkolem finských učitelů je učit děti ve své třídě, ale sekundárním a zcela automatickým úkolem je provázení studentů na praxi. Ačkoli je provázení chápáno jako součást práce učitele, dostávají za plnění role provázejícího učitele příplatek.^{[8][9]}

Německo

[\[editovat\]](#) | [\[editovat zdroj\]](#)

Provázející učitel/ka je v Německu většinou označován/a jako Mentor/Mentorin a studenta provází během praktického semestru (Praxissemester) v rámci studia učitelství.^[9] Co se týče činností a podpory provázejících učitelů, systém se liší v různých spolkových zemích.

Například v Hesensku je činnost provázejícího učitele a spolupráce mezi vysokou školou a provázejícím učitelem vymezená v legislativě v Zákoně o vzdělávání učitelů.^[11] Ve spolkové zemi Berlín se od roku 2016 učitelé systematicky připravují na roli provázejícího učitele 20hodinovým studiem nazývaným „Mentoring–Qualifizierung“. Z průběžné evaluace vyplývá, že 87 % provázejících učitelů uvádí, že se během tohoto studia naučilo techniky, které výrazně zlepšily

jejich práci provázejícího učitele a 97 % provázejících učitelů potvrdilo, že jim studium pomohlo lépe vést diskuse se studenty učitelství.^[12] Z pohledu studentů se také ukázalo, že studenti hodnotili lépe mentora, který již daným „Mentoring–Qualifizierung“ studiem prošel.^[13]

Norsko

[\[editovat\]](#) | [\[editovat zdroj\]](#)

V [Norsku](#) je praxe povinnou součástí vzdělávání učitelů a je rozdělena na celé období studia učitelství. Většina praxe má aktivní podobu, a student učitelství tedy přímo spolupracuje se svým provázejícím učitelem. Kvalifikovaný provázející učitel musí být vzdělaný v pedagogické oblasti, podstoupit výcvik pro provázející učitele a uvádějící učitele (resp. supervizory – v norštině „veileder“), potřebuje být odborně způsobilý a mít nejméně tři roky praxe jako učitel.^[9] Za výcvik provázejících učitelů odpovídá Norské ředitelství pro vzdělávání a odbornou přípravu, které spadá pod norské ministerstvo školství a definuje, jaké kompetence kvalifikovaný provázející učitel musí zvládat. Důraz je kladen například na praktické dovednosti v učitelství a vytváření důvěry mezi provázejícím učitelem a studentem učitelství.^[14]

Rakousko

[\[editovat\]](#) | [\[editovat zdroj\]](#)

V učitelských programech v Rakousku je kladen důraz na praxi na bakalářské i magisterské úrovni studia. Na rozdíl od praxe v bakalářském studiu je v magisterském studiu praxe zaměřena méně na výuku, ale více na rozvoj školy – studenti se věnují výzkumu v terénu a učí se přemýšlet i nad zlepšováním fungování školy a její kvality. Na praxi je důraz kladen na hodnocení výuky a sebehodnocení. Praxe je totiž doprovázena paralelními semináři, kde dochází k průběžné reflexi praxe – tzn. studenti mají možnost všechny své zkušenosti vzápětí diskutovat a propojovat s naučenou teorií.

Studenti učitelství mají při praxi na dané škole vždy konkrétního provázejícího učitele, s nímž při praxi spolupracují. Provázející učitel obvykle spolupracuje se dvěma studenty učitelství. V Rakousku má provázející učitel alespoň pětiletou učitelskou praxi a absolvoval speciální kurz pro mentory. Jedna z povinností institucí připravujících budoucí učitele je zajistit co nejvíce možností, jak se seznámit s různými typy škol v Rakousku – studenti tak mají několik praxí (Praktika) a každou absolvují na jiném typu školy (2. st. základní školy, střední škola, gymnázium), kde mají svého provázejícího učitele.^[9] Praxe je založena na blízkém a intenzivním vztahu s provázejícím učitelem v daném semestru.^[8]

Švédsko

[\[editovat\]](#) | [\[editovat zdroj\]](#)

Učiteléské programy ve Švédsku mají zpravidla praxi v objemu 20 týdnů, dělenou na 3 období. V případě učitelství odborných předmětů může student, který už v nějaké škole pracuje, požádat o výkon praxe v této škole. Soustavnou podporu studentovi na praxi poskytuje provázející učitel. Každý student má svého provázejícího učitele, kterého následuje po celou dobu umístění na praxi, výjimečně má jeden provázející učitel na starosti dva studenty. Provázející učitel studentovi zajišťuje podporu a rozhoduje, kolik samostatnosti a kdy mu ponechá.^[9]

Podobně jako v případě Finska, i v této severské zemi systematicky funguje spolupráce mezi vysokoškolskými vzdělavateli a provázejícími učiteli. Praxi studentů učitelství hospitují totiž také vyučující fakultních předmětů. Provázející učitel se se studentem na začátku praxe domluví, kdy by bylo nejužitečnější, aby praxi navštívil konkrétní fakultní vyučující. Cílem návštěvy je studentův rozvoj, po odučené hodině student absolvuje reflexi výuky společně s provázejícím učitelem i hospitujícím vyučujícím z fakulty.^[9] Zástupci univerzity se současně s budoucími provázejícími učiteli vždy seznámí a předají informace o struktuře učitelského programu a sdílejí představy o roli provázejícího učitele. Univerzita se obecně snaží co nejvíce propojovat fakultní vyučující s učiteli z praxe. Navíc provázejícím učitelům nabízí univerzita dva pětítýdenní vzdělávací kurzy zaměřené na mentorské dovednosti.^[8]

Reference

[\[editovat | editovat zdroj\]](#)

1. ↑ PÍŠOVÁ, Michaela. Fakultní učitel? Supervízor? Mentor? Několik poznámek k vedení pedagogických praxí. *Pedagogická orientace*. 2001, roč. 11, čís. 2, s. 27–32. [Dostupné online](#) [cit. 2022-05-19]. [ISSN 1805-9511](#).
2. ↑ FRANCOVÁ, Anna. Provázející učitel jako slepá skvrna přípravy učitelů. *www.rizeniskoly.cz* [online]. Řízení školy, 2022 [cit. 2022-05-19]. [Dostupné online](#).
3. ↑ [Skočit nahoru k: ^a ^b](#) UČITEL NAŽIVO. *Policy Paper - Provázející učitel* [online]. [Dostupné online](#).
4. ↑ VLČKOVÁ, Kateřina. *Z POSLUCHÁRNÝ ZA KATEDRU Mocenské vztahy ve výuce studentů učitelství* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2015. [Dostupné online](#).
5. ↑ VLČKOVÁ, Kateřina. *Řízení třídy*. Brno: Masaryk University 1 online resource (283 p.) s. [Dostupné online](#). [ISBN 978-80-210-9652-3](#), [ISBN 80-210-9652-7](#). [OCLC 1303082349](#)
6. ↑ Materiál - Portál Aplikace ODok. *apps.odok.cz* [online]. [cit. 2022-05-19]. [Dostupné online](#).
7. ↑ CZECH REPUBLIC. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, mládeže a tělovýchovy. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice : bílá*

kniha. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, nakl. Tauris 98 pages s. [Dostupné online](#). ISBN 80-211-0372-8, ISBN 978-80-211-0372-6. OCLC 187825542

8. ↑ [Skočit nahoru k:](#)^{a b c d e f} UČITEL NAŽIVO. *Modely pregraduální přípravy učitelů pro 2. a 3. stupeň* [online]. 2021. [Dostupné online](#).
9. ↑ [Skočit nahoru k:](#)^{a b c d e f g h i} UČITEL NAŽIVO. *Provázející učitel – slepá skvrna přípravy učitelů v Česku. Kde se můžeme v Evropě inspirovat?* [online]. 2022. [Dostupné online](#).
10. ↑ MINISTRY OF EDUCATION AND CULTURE. *Teacher education in Finland* [online]. 2016. [Dostupné online](#).^[nedostupný zdroj]
11. ↑ LANDESRECHT HESSEN. *Hessisches Lehrerbildungsgesetz* [online]. 2013. [Dostupné online](#).
12. ↑ WAGNER ET AL. *ERGEBNISSE DER EVALUATION DER BERLINER MENTORINGQUALIFIZIERUNG* [online]. 2018. [Dostupné online](#).
13. ↑ KORBS, C. Mentoring im Praxissemester (Ergebnisse der Evaluation der Mentoringqualifizierung). *pse.hu-berlin.de* [online]. 2018. [Dostupné online](#).
14. ↑ UTDANNINGSDIREKTORATET. Rammer for veiledning i barnehage og skoler.. *www.udir.no* [online]. 2019. [Dostupné online](#).